

2007-2013 METŲ EUROPOS SĄJUNGOS STRUKTŪRINĖS PARAMOS POVEIKIS LIETUVOS ŪKIO MAKROEKONOMINIAMS RODIKLIAMS

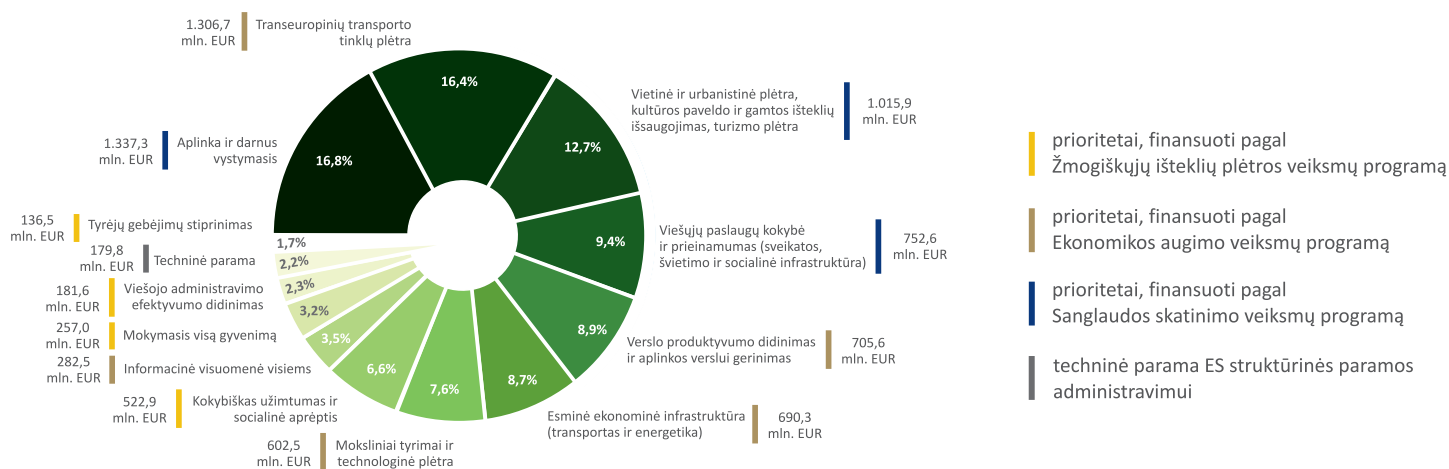
2007–2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS INVESTAVIMO TIKSLAI

Pagrindinis Lietuvos 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos panaudojimo strategijoje (toliau – Strategija) numatytas investavimo tikslas buvo sparčiai gerinti sąlygas investuoti, dirbti ir gyventi Lietuvoje, kad ūkio augimo teikiama nauda pasiektų visus Lietuvos gyventojus. Siekiant šio tikslo Strategijoje buvo nustatyti trys plėtros tikslai: **1** spartinti ūkio augimą ilguoju laikotarpiu, **2** kurti daugiau geresnių darbo vietų, **3** plėtoti socialinę sanglaudą.

PAGRINDINIAI 2007–2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMO FAKTAI

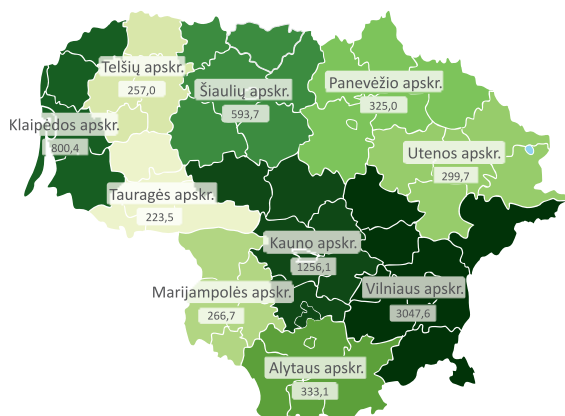
Per 2007–2015 m. laikotarpį Strategijos tikslams įgyvendinti buvo skirta virš **7,9 mlrd. EUR ES struktūrinės paramos veiksmų programų lėšų** (iš jų daugiau nei 7,4 mlrd. EUR – ES lėšos), kuriomis buvo įgyvendinta daugiau nei **8 300 projektų**. Daugiausiai ES struktūrinės paramos veiksmų programų lėšų 2007–2013 m. laikotarpiu buvo skirta aplinkai ir darniam vystymuisi (16,8%), transeuropinių transporto tinklų plėtrai (16,4%) bei vietinei ir urbanistinei plėtrai, kultūros paveldo ir gamtos išteklių išsaugojimui, turizmo plėtrai (12,7%).

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos veiksmų programų lėšų pasiskirstymas pagal prioritetus

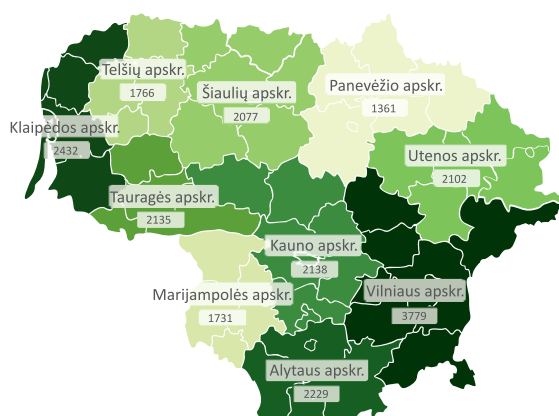

Didžioji 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos lėšų dalis atiteko Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos apskrityse įgyvendintiems projektams. Tuo tarpu pagal vienam gyventojui tekusių ES struktūrinės paramos lėšų dydį pirmauja Vilniaus, Klaipėdos ir Alytaus apskritys.

2007–2013 m. ES struktūrinės paramos lėšų pasiskirstymas apskrityse, mln. EUR.

ES parama, tekusi vienam gyventojui pagal apskritis (EUR)

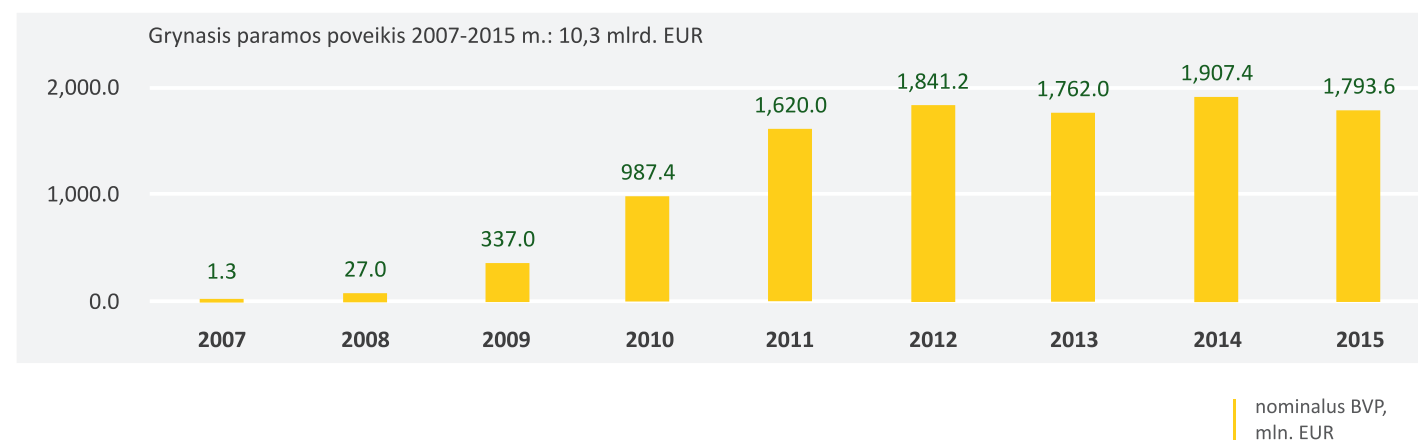

2007–2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS PANAUDOJIMO MAKROEKONOMINIAI REZULTATAI

ES struktūrinės paramos investicijos vidutiniškai penktadaliu padidino šalies nominalųjį BVP 2007–2015 m. laikotarpiu...

Iš viso dėl 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos per 2007–2015 m. laikotarpį buvo sukurta **10,3 mlrd. EUR papildomo nominalaus BVP**. Tai apskaičiuota taikant ekonometrinį modeliavimą ir lyginant faktinį ekonomikos vystymąsi 2007–2015 m. laikotarpiu su hipotetine situacija, kuomet į šalies ekonomiką nebūtų įsiliejusios 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos lėšos. Didžiausią impulsą BVP augimui ES struktūrinių fondų parama suteikė per bendrojo kapitalo investicijų dalies padidinimą ir vidaus vartojimo paskatinimą. Lyginant skirtingas paramos teikimo formas pagal jų poveikį papildomai sukurtam BVP buvo nustatytas šiek tiek didesnis finansų inžinerijos priemonių (lengvatinių paskolų, garantijų, rizikos kapitalo formomis) efektyvumas, lyginant su subsidijų forma teikiama parama. Bendras paramos efektyvumas (nepriklausomai nuo paramos formos) siekė 1,38, t. y. **kiekvienas investuotas euras iki 2016 m. jau atnešė 1,38 EUR nominalaus BVP grąžos**.

... ir paskatino spartesnę Lietuvos ekonominę konvergenciją

Teigiamas ES struktūrinių fondų paramos poveikis BVP augimui ir neutralus poveikis infliacijai paskatino spartesnę šalies ekonominę konvergenciją su ES vidurkiu. 2014 m. vienam Lietuvos gyventojui tenkantis BVP (išreikštas perkamosios galios standartais) sudarė 75 proc. ES-28 vidurkio. Be 2007–2013 m. ES struktūrinių fondų paramos šis rodiklis būtų 3,8 proc. punktais mažesnis ir siektų 71,2 proc.

Metai	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Vienam gyventojui tenkančio BVP dalis nuo ES-28 vidurkio	61%	63%	56%	60%	65%	70%	73%	75%
2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikis konvergencijai	0,0%	0,1%	0,7%	2,1%	3,3%	3,8%	3,6%	3,8%

Atlikta ekonometrinio modeliavimo analizė rodo teigiamą paramos poveikį visiems pagrindiniams makroekonominiais rodikliams...

Buvo apskaičiuota, kad dėl 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos išlaidos bendrojo kapitalo formavimui (materialinės investicijos) buvo **17 proc. didesnės**, tiesioginės užsienio investicijos - **16,5 proc. didesnės**, namų ūkio vartojimo išlaidos - **3,2 proc. didesnės**, darbo našumas - **2 proc. didesnis**, importas - **4 proc. didesnis**, eksportas - **1 proc. didesnis**. Įvertintas ES paramos poveikis kainoms yra mažas: ekonometrinio modeliavimo rezultatai rodo, kad dėl paramos kilusių antrinių efektų BVP defliatoriaus ir vartotojų kainų indeksas augo gana nežymiai – apie 0,1 proc. punkto.

...ir reikšmingą socialinį efektą

2007–2013 m. ES struktūrinių fondų parama turėjo teigiamą poveikį darbo vietų kūrimui ir išlaikymui bei darbo užmokesčio augimui Lietuvoje. ES struktūrinės paramos stebėsenos duomenys rodo, kad finansuotuose projektuose per 2007–2015 m. laikotarpį buvo **sukurta ar išlaikyta beveik 266 tūkst. darbo vietų**. Absoliuti dauguma (beveik 246 tūkst. darbo vietų) buvo sukurta ar išlaikyta įgyvendinant priemones, finansuotas Europos socialinio fondo lėšomis. Prie gerų užimtumo didinimo rezultatų prisidėjo tai, kad dėl 2009–2010 m. išaugusio nedarbo lygio Lietuvoje buvo 2,5 karto padidintas aktyvios darbo rinkos politikos priemonių įgyvendinimui suplanuotas finansavimas. Įgyvendinus Europos regioninės plėtros fondo lėšomis finansuotas priemones buvo sukurta 19,8 tūkst. darbo vietų, iš jų 65 proc. įmonėse, kurių pagrindinė veikla priskiriama aukštų ir vidutiniškai aukštų technologijų sektoriams. Sanglaudos fondo lėšomis finansuotuose projektuose daugiausiai buvo kuriamos laikinos darbo vietos statybų sektoriuje, nes šio fondo investicijos nukreiptos į stambių transporto ir aplinkos apsaugos infrastruktūrinių projektų vykdymą. 2012–2015 m. laikotarpiu apie 15–17 proc. visų darbo vietų statybų sektoriuje buvo sukurta ar išlaikyta netiesiogiai ES struktūrinių fondų lėšomis.

Pritaikius ekonometrinio modeliavimo metodą buvo apskaičiuotas grynasis 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikis užimtumui, kuris 2015 m. sudarė **33 tūkst. naujų sąlyginių* darbo vietų**. Tai lėmė apie 1,4 proc. punktais didesnį užimtumo lygį šalyje tarp 15–64 metų gyventojų ir vidutiniškai 2,3 proc. punktais mažesnį nedarbo lygį 2015 m. Be to, vidutinis mėnesinis darbo užmokestis 2015 m. Lietuvoje buvo 34,4 EUR didesnis, lyginant su situacija be 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos.

Sukurtų darbo vietų skaičiaus skirtumą tarp stebėsenos duomenų ir ekonometrinės analizės rezultatų paaiškina dvi priežastys. Pirma, daugiau nei pusė (53 proc.) visų finansuotuose projektuose sukurtų darbo vietų buvo laikinos – sukurtos tik projekto įgyvendinimo metu. Antra, trūkstant kvalifikuotos darbo jėgos naujų darbo vietų sukūrimas atskirose įmonėse beveik nedidino bendro užimtųjų skaičiaus ekonomikoje, t. y. ES struktūrinės paramos lėšomis sukurtos ar išlaikytos darbo vietos didžiąja dalimi pakeitė ar išstūmė kitas darbo vietas ekonomikoje.

Labiausiai ES struktūrinės paramos programų įgyvendinimą ir rezultatus veikęs veiksnys – ekonominė krizė

Apibendrinant 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos poveikį Lietuvos makroekonominių rodiklių pokyčiams galima konstatuoti, kad atliktos investicijos turėjo teigiamą poveikį visiems pagrindiniams makroekonominiais rodikliams, o kai kuriems net reikšmingą (pavyzdžiui, BVP augimui ir bendrojo kapitalo investicijų gausinimui). Kita vertus, daugelis įgyvendintų veiksmų programų priemonių nebuvo tokio masto, kad galėtų vienos pakeisti strateginį kontekstą šalyje ir paskatinti struktūrinius pokyčius. Konteksto pokyčiams didesnę reikšmę turėjo ne ES struktūrinės paramos intervencijos, o 2008–2009 m. ekonomikos krizė, prie kurios neigiamų pasekmių sušvelninimo reikšmingai prisidėjo ir ES struktūrinė parama.

* Vidutinis sąlyginis darbuotojų skaičius – tai perskaičiuotas darbuotojų skaičius į dirbančius visą mėnesį visą darbo dieną.

2007–2013 M. ES STRUKTŪRINĖS PARAMOS INDĖLIS Į NEDARBO PROBLEMOS SUVALDYMĄ EKONOMINĖS KRIZĖS METU

2008 m. prasidėjęs ekonominis nuosmukis pakeitė ES ir valstybių narių investicinius prioritetus bei lėmė ženklius pokyčius ES sanglaudos politikoje. Vienu iš svarbiausių uždavinių tapo nedarbo problemos sprendimas ir naujų darbo vietų kūrimas. Lietuvoje įgyvendinant 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos veiksmų programas svariausią indėlį į užimtumo situacijos gerinimą ekonominės krizės laikotarpiu įnešė aktyvios darbo rinkos politikos (ADRP) priemonės, vykdytos pagal priemonę Nr. VP1-1.2-SADM-01-V „Ieškančių darbo asmenų integracija į darbo rinką“. Krizės metu joms finansavimas buvo padidintas nuo 86,7 mln. EUR iki 228,2 mln. EUR. ES struktūrinės paramos stebėsenos duomenys rodo, kad šiomis priemonėmis pasinaudojo beveik 200 tūkst. bedarbių ir asmenų, kuriems gresia nedarbas, o po dalyvavimo intervencijoje įsidarbino beveik 98 tūkst. tikslinės grupės dalyvių.

Prie neigiamų ekonominės krizės pasekmių mažinimo prisidėjo krizės metu įsteigtas Verslumo skatinimo fondas, kurio tikslas buvo sudaryti sąlygas labai mažoms ir mažoms įmonėms, fiziniams asmenims pradėti savo verslą, taip pat socialinėms įmonėms plėtoti savo verslą, taip skatinant verslumą ir savarankišką užimtumą bei naujų darbo vietų kūrimą. Iki 2016 m. kovo 31 d. pagal priemonę „Verslumo skatinimas“ buvo sukurtos 3 555 naujos darbo vietos. Viena iš Verslumo skatinimo fondo išduota paskola vidutiniškai sukūrė 2,7 darbo vietas. Pažymėtina, kad pagal šią priemonę sukurtos vienos darbo vietos kaina siekė 5 327 eurus ir buvo mažiausia, lyginant su darbo vietų, sukurtų pagal kitas ES struktūrinės paramos priemones, kainomis. Geriausiai Verslumo skatinimo fondo teikiamas galimybes išnaudojusi tikslinė grupė buvo jaunimas, kuriam ekonominės krizės laikotarpiu buvo ypač reikalinga parama.

Dėl ES struktūrinės paramos nedarbo lygis ekonominės krizės paveiktais 2010 ir 2011 metais buvo atitinkamai 1,2 ir 2,2 proc. punktais mažesnis, nei būtų buvęs be paramos. Didžiausią įtaką užimtumo rodikliams 2007–2013 m. ES struktūrinės paramos intervencijos turėjo 2012 metais, kuomet papildomai sukurtų ir išsaugotų darbo vietų skaičius siekė 40,2 tūkst. Tai padidino užimtumo lygį tarp 15-64 metų gyventojų 1,7 proc. punktais ir 2,7 proc. punktais sumažino nedarbo lygį. Ypač stiprus ES struktūrinės paramos poveikis užimtumui buvo juntamas statybų sektoriuje. 2012 metais 17 proc. visų darbo vietų statybų sektoriuje buvo sukurta ir (ar) išlaikyta ES struktūrinių fondų lėšomis.

2014–2020 m. programavimo laikotarpiu įvykus didesnio masto socialiniams-ekonominiams pokyčiams ir blogėjant užimtumo rodikliams, turėtų būti naudojamos 2007–2013 m. laikotarpiu pasiteisinusios priemonės. Be tradicinių ADRP priemonių (įdarbinimo subsidijuojant, viešųjų darbų rėmimo, perkvalifikavimo, rotacijos), galėtų būti taikomos vienkartinės įsidarbinimo išmokos greitai (ne vėliau kaip per 2 mėnesius) įsidarbinusiems bedarbiams, išmokos darbo paieškos išlaidoms kompensuoti, išmokos verslumui skatinti.

FINANSŲ MINISTERIJA

Leidinyje pristatomi 2007-2013 metų ES struktūrinės paramos poveikio užimtumui ir kitiems Lietuvos ūkio makroekonominiams rodikliams vertinimo rezultatai. Vertinimą 2015 m. lapkričio – 2016 m. liepos mėn. atliko ūkio subjektų grupė, sudaryta iš „ESTEP Vilnius“ ir VšĮ „Europos socialiniai, teisiniai ir ekonominiai projektai“. Vertinimo užsakovas – Lietuvos Respublikos finansų ministerija. Vertinimo ataskaita skelbiama ES struktūrinės paramos svetainėje www.esparama.lt.